

VLAMMEND BETOOG

Ik zeg het ronduit: wanneer aan het onderricht van is het onmogelijk van hen iets anders te

Is dit een kritische bijdrage aan de actuele discussie over de positie van gebarentaal in het Nederlandse onderwijs aan doven? Nee, de uitspraak dateert al van 1779, meer dan tweehonderd jaar geleden, en is te vinden in het boek *Opmerkingen van een Dove & Stomme*, geschreven door Pierre Desloges.

Pierre Desloges werd in 1747 in de Loirevallei in Frankrijk geboren. Op zijn zevende jaar werd hij doof als gevolg van de pokken. De ziekte beroofde hem bovendien van zijn spraakvermogen. Voordat hem deze ramp overkwam, heeft Pierre waarschijnlijk wel een vorm van onderwijs genoten. Hij kon namelijk lezen en schrijven. Zijn ouders waren niet onbemiddeld. De doofheid en het niet-kunnen spreken veranderden het leven van Pierre Desloges ingrijpend. In een brief heeft hij het over *de wreedste pesterijen van ouders, vrienden en bureu*, die hem beschouwen als *een beest, een idioot, een gek*. Zijn ouders geloofden niet dat hij in staat zou zijn ooit een beroep te leren. Zij verzetten zich tegen zijn plan om naar Parijs te gaan en voorspelden hem dat hij in het armenhuis zou eindigen. Als 19-jarige ontvluchtte hij de benauwenis van zijn geboortestadje en zijn familie, en trok op de bonnefooi naar Parijs. Naarstig zocht hij naar werk en verdiende uit-

eindelijk de kost als boekbinder en behanger. Tijdens de Franse Revolutie in 1789 ontpopte hij zich ook als politiek commentator. Hij schreef muurkranten die hij ondertekende met Le Sourd & Muet, de Dove & Stomme. Die muurkranten waren een soort vlugschriften die in Parijs op de muren werden geplakt en door de geletterde Parijzenaren gretig werden gelezen.

Waarom hij in de nachtelijke uren de pen ter hand

nam, licht Pierre in het voorwoord van zijn boek toe:

De aard van mijn dagelijks werk dwingt mij ertoe vele huizen te bezoeken: daarin verzuimt men nooit mij vragen te stellen over de doven en stommen. Maar meestentijds zijn die vragen even onzinnig als lachwekkend: ze bewijzen alleen dat vrijwel ieder een zich de meest onjuiste gedachten gevormd heeft ten aanzien van ons; dat maar zeer weinig mensen een juist inzicht hebben in onze toestand,

VOOR GEBARENTAAL

doven (...) de gebaren ontnomen worden, maken dan sprekende machines.

in de hulpmiddelen die ons nog overblijven en in de communicatiemogelijkheden die wij onder elkaar hebben door middel van de gebarentaal.

Als toppunt van de Publieke misvattingen heeft een nieuwe Onderwijzer voor doven en stommen (De Eerwaarde Heer Deschamps) nu een Boek het licht doen zien waarin hij zich niet slechts tevreden stelt met het veroordelen en verwerpen van de gebarentaal als onderwijsmiddel voor degenen aan wie hij lesgeeft, nee, hij brengt daarenboven nog de

vreemdste contradicties en de meest foutieve beweringen over en tegen deze taal naar voren.

Gelijk een Fransman die ziet hoe zijn taal veroordeeld wordt door een Duitser, die er hooguit enkele woorden van kent, voelde ik me verplicht mijn taal te verdedigen tegen de valse aantijgingen waarmee deze Auteur haar belastert en tegelijkertijd de methode te rechtvaardigen van de Eerwaarde Heer De l'Epée, die geheel gebaseerd is op het gebruik van gebaren.

Zelf heeft Pierre Desloges pas gebaren geleerd toen hij 27 jaar was en dus al acht jaar in Parijs woonde. Hij leerde de gebarentaal van een doofstomme Italiaan die als knecht werkte bij een acteur van de Italiaanse Komedie.

Deze dove vriend kon niet lezen en schrijven, zoals zoveel doven toentertijd, en had geen onderwijs bij Abbé de l'Epée gevolgd. Dat feit voert Pierre Desloges aan om de bewering dat Abbé de l'Epée de gebarentaal heeft bedacht, te weerspreken. De doven hebben de gebarentaal niet geleerd van De l'Epée, integendeel: De l'Epée heeft de gebarentaal geleerd van de doven!

Deze geleerde Leraar zag zichzelf als een man die plotseling overgeplant is naar een vreemde Natie, aan welke hij zijn eigen taal wilde leren; hij was van oordeel dat het zekerste middel om zover te geraken het leren van de taal van dat Land zou zijn, om de lessen die hij wilde geven gemakkelijk te doen begrijpen. (Blz. 22.)

Pierre Desloges houdt in zijn boek een gloedvol betoog voor de gebarentaal als instructietaal. Zijn pleidooi is nog steeds actueel, zoals blijkt uit de verwoede discussies over de plaats van gebarentaal in het onderwijs aan doven. Hierover is eerder een en ander in Woord & Gebaar verschenen.

Pierre Desloges probeert Deschamps, voorstander van de orale methode, te overtuigen van het belang van de gebarentaal in het onderwijs. Hij doet dat op een aansprekende manier:

Ik vraag aan de Eerwaarde Heer Deschamps zelf: als hij van plan was om Engels of enige andere hem onbekende taal te leren, hoe zou hij dat dan aanpakken? Nam hij dan een geheel Engelse grammatica ter hand, waarvan hij geen woord begreep? Nee, vanzelfsprekend niet; hij zou een in het Frans geschreven Engelse grammatica kiezen en met behulp van zijn moedertaal zou hij gemakkelijk de hem onbekende taal leren. (Blz. 22.)

Niet minder dan de Eerwaarde Heer Deschamps vereer ik de spreektaal en ik zie ook volstrekt het voordeel in dat deze met zich meebrengt voor de doven en stommen: daarom juist verwijt ik hem dat hij de gebarentaal veroordeelt en verwerpt; omdat ik ervan overtuigd ben dat deze de zekerste en meest natuurlijke wijze is om hen te brengen tot inzicht in de talen; de natuur heeft hun deze taal geschonken ter vervanging van de andere die hun onthouden zijn. (Blz. 23.)

De wijze waarop Pierre Desloges de basisleergang van Deschamps analyseert en commentarieert, getuigt niet alleen van intelligentie, maar ook van zorgvuldigheid. Hij fileert het boek van Deschamps met een vlijmscherp mes. Hij toont op humoristische wijze aan dat Deschamps zich in zijn eigen boek tegenspreekt.

De Lezer heeft dus maar te kiezen tussen die twee tegengestelde meningen: de gebarentaal is de na-

tuurlijke voor doven en stommen; de gebarentaal is niet de natuurlijke voor doven & stommen. Welke mening hij ook aanhangt, hij weet zeker dat hij het eens is òf met de Eerwaarde Heer Deschamps van pagina 3 òf met de Eerwaarde Heer Deschamps van pagina 12. (Blz. 24.)

Het boek van Pierre Desloges is ook interessant omdat hij een beschrijving geeft van de oude Franse Gebarentaal en de wijze waarop die in de Parijse dovensamenleving wordt gebruikt.

Er is geen gebeurtenis te Parijs, in Frankrijk en in alle uithoeken van de Wereld, waarover wij ons niet met elkaar onderhouden. We drukken ons over alle onderwerpen even ordelijk, nauwkeurig en snel uit alsof we in het

genot zijn van de gaven van spraak en gehoor. Het zou dus een lompe misvatting zijn, ons te zien als een soort automaten, voorbestemd om op aarde te vegeteren. De Natuur is voor ons nu ook weer niet zo stiefmoederlijk geweest als gewoonlijk gedacht wordt: ze compenseert altijd in een van de zintuigen wat aan andere ontbreekt. Het ontberen van het gehoor maakt ons over het algemeen minder gauw afgeleid. Onze gedachten die, in zekere zin, naar binnen geprojecteerd zijn, brengen ons noodwendig tot meditatie en bedachtzaamheid. De taal waarvan we ons onder elkaar bedienen, is niets anders dan een getrouw beeld van de onderwerpen waarover we ons willen uitdrukken en bijzonder geëigend voor de zuivere overdracht van onze ideeën en voor het uitbreiden van ons begrip doordat ze ons dwingt onophoudelijk te observeren en te analyseren. Deze taal is scherp: de gevoelens tekenen zich erin af, de verbeeldingskracht ontwikkelt zich erin. Geen andere is meer geschikt om grote en sterke emoties in de ziel te planten. (Blz. 27 en 28.)

VG.

Handtheater heeft in 1995 het boek van Pierre Desloges in het Nederlands laten vertalen door Ernst van Altena en opnieuw uitgegeven. Op basis van dit boek heeft Mieke Julien een toneelstuk geschreven *De Man, de Stad en het Boek*, een monoloog voor drie mannen. Daarin spelen John van Gelder (de man), Jean Couprie (de stad) en Gert-Jan de Kleer (het boek) de

rol van Pierre Desloges. Van dit toneelstuk is een registratie gemaakt die Handtheater binnenkort gaat heruitgeven met Nederlandse, Franse en Engels ondertiteling en Nederlandse voice over. Deze heruitgave is ter gelegenheid van het feit dat Abbé de l'Épée in 1712 is geboren, driehonderd jaar geleden. www.handtheater.nl